

τέχνι ἐρησιεύεσθαι εἰς τὰς πρώτας ἀμέσως τοῦ ἀνθρώπου χρείας (1). Ἄλλ' ἡ φύσις ἐδίδαξε τὸν ἀνθρώπον ἀνεκάθειν καὶ διὰ τῶν ζώων τὴν καλυβοποιεῖν.

Ἐπειδὴ διακόσιοι πολλαίσι καὶ τριακόσιοι κάττορες, μὴ ἔχοντες ἄλλα τῆς τέχνης τῶν ὄργανα παρὰ τοῦ διχλήους πόδας, τοῦς ὀδόντας καὶ τὴν οὐρὰν, συνέρχονται εἰς τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν, ὅπου οἰκοδομοῦσι διωρόφους καὶ τριωρόφους καλύβας, ἀνταγωνιζόμενοι ἀκαταπάτως, ὡς οἱ Ὀλλανδοί, διὰ προγυμνάτων κατὰ τοῦ βέμβιατος. Μετὰ αὐτὰ μόνον τὰ ἐργαλεῖα καθαρῶσιν τὰ σπιλέγη τῶν δένδρων ἀπὸ τοῦς κλάδου; τῶν, καὶ μεταφέροντες τὴν ὕλην, καταβάλλουσι τὰ θεμέλια τοῦ κτίσματος· κατασκευάζουσι δὲ ἐπιτηδείως καὶ θυρίδα καὶ θύρας δύο, τὴν μὲν πρὸς τὰ ὕδατα, διὰ νὰ καταρύωσιν εἰς αὐτὰ, ὅταν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον εὐώκωνται, τὴν δὲ πρὸς τὴν ξηρὰν, διὰ νὰ μετακομίζωσιν αὐτοῖσι τὴν τροφήν τῶν, τῆς ὅπως προτοίμασαν ἦδη καὶ ταμεῖον χωρισμένον ἀπὸ τὸ πρὸς χρεῖτην τῆς οικογενείας τῶν διαμάτιον, (2) πάντα δὲ ἀκριβῶς μετὰ πλὸν καὶ πόαν περιλατμεῖνα (2).

Τοιοῦτων θεσμάτων μέρτος, μαθητῆς δὲ καὶ προτεκτικὸς κατὰ σκοπὸς τῆς φύσεως, δὲν ἐδυσκολοῦθη ὁ ἀνθρώπος νὰ τελειοποιήσῃ τὴν κατοικίαν του. Ἄλλ' ὡς ἀδύνατος μὲν καθ' ἑαυτὸν, συναγελαστικὸς δὲ ἐκ ταύτομάτου συμπράλαθε ἕκαστε καὶ ἄλλους ὁμοίους του εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὡς καὶ εἰς τὰ περιττότερα ἄλλα. Ὁμοίως δὲ ἐπενόησε καὶ ἐνδομακτίαν τινὰ αὐτοσχέδον ὅθεν πελώρια φύλλα βαναίας καὶ κοκκοποιήματος, ἢ οἰσὺπλεκτα περιζώματα, ἢ σχοῖνοι καὶ σπύροι, συνδεσμένοι ὡς ψάθαι, ἐκαλύψαν κατ' ἀρχὰς τὰ κείρια καὶ ἐπιπρυλέστατα τοῦ σώματος μέρη. Ἄλλα γυμναῖα μένει παρὰ περιφέρονται μετὰ χί γυμναῖα καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν, ἄλλοι δὲ περιλατμῶνται πολλοὶ λαοὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἀφρικήν, εἰς τὴν Βραζιλίαν, εἰς τὴν Γαλιαν καὶ ἄλλους τῆς Ἀμερικῆς τόπους. Εἰς τινὰς δὲ μόνον ἐξ αὐτῶν μάλιστα γινόνται εὐθεῖαι καὶ ἀπὸ πλείων διαφόρων δένδρων, τοῦ ἀρτοκάρπου, ἢ τῆς χαρτοουκαμίνου (3). *Brussonetia papyrifera* καθὼς εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Γαλιαν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ πρόχειρος τροφή κατηναλίετο εὐκόλως, ἐστρεψαν ἦδη τὸν νοῦν τῶν αἰ ἀνθρώπων καὶ εἰς τὰ ζῶν, τὰ ὅποια ἔβλεπον ἀναρχιδόν καὶ καθ' ἡμέραν οὐ γίνονται θορὰ τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων. Ὅθεν ἠναρχαίθησαν νὰ ἐρεῦρωσι διάφορα μηχανήματα πρὸς κυνηγίαν ἐπιτήδειαν, ὅσων τὸ ῥόπαλον τὸ τόξον, τὰ βέλη, τοῦς βρόχους, τὴν σπενδόνην, τοῦς πελέκει; ἀπὸ ὀξεί; λίθους, τῶν ὀρύγων τὰ κέρατα καὶ τὰ πρόμοια. Μετὰ τοιαῦτα ὄργανα πολλοὶ Αἰθίοπες, ὅσων οἱ Γουίναιοι, καὶ ἄλλοι λαοὶ ἀνεμάχοντο εὐδόκιμος πρὸς τὰ ἄγρια θηρία τῆς Ἀφρικῆς, ἀπὸ τὰ ὅποια περιματοχίζοντο. Εἰς ταῦτα δὲ ἔπειτα οἱ κατοικοῦντες τὰ παράλια καὶ οἱ νησιῶται προσέβησαν βαλμηθῶν καὶ διάφορα τῆς ὀλιστευτῆς βοηθήματα ὅσων τὸν κέρμασι καὶ τὸ ὄψιρον. Αὐτὰ, ἢ στοιβά; καὶ τινὰ

πλήθον σκευῆ, καθὼς κύλικες ἀπὸ μεγάλας κογχύλας, ἦσαν ὅλη ἡ ἐνδουχία τῆς κατοικίας τῶν πρώτων ἀνθρώπων.

Ἐρέων ἐν τοῦτοις ποτὲ θιαίως ὁ κυνηγὸς κατόπιν τινὸς ζώου ἐρήξεν αἰρνηθίως φωνήν, ὡς ὁ υἱὸς τοῦ Κροῖτου, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν δρόμον τοῦ ἀγριμαίου, ἢ τὴν λόχημην, ὅπου τὸ εἶδε κρυπτόμενον. Ἡ πρώτη αὐτῆ φωνὴ ἦτο ἄτημος ὡς κέρακος, ἢ φιττακοῦ ἤχος· ἀλλ' ἐκπαρῶσατα σπυρδὸν πάθος· ἄλλαι δὲ τοιαῦται πολλαὶ κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἐπαεληθήθησαν ὑστερον, ἐξ ὧν αἰ πλείτται, ἴσως δὲ σύμπαται κατ' ἀρχαί; ἦσαν πεποιημένοι, εἴτε φυσικῶν ἤλων ἀπομίμησις, καὶ πράγματων φωνητικὰ σύμβολα. Ἡ χειρωνακία, τὸ βέμβια, ὁ τόνος καὶ κινήσεις διάφοροι ἐδίδον ψυχὴν τινὰ εἰς αὐτάς. Ἄλλὰ μετὰ ταῦτα ἐμειλλον νὰ πολλαπλακιτωσιν ἐκ' ἄπειρον διὰ ν' ἀποειλέτωσι τὸ πρώττον τοῦ ἀνθρώπου προνόμιον, τὸν προπόρικόν λόγον, ὅπως ἐδόθη ὡς συμπλήρωμα καὶ ὄργανον τοῦ ἐνδιαθέτου, ὅτε ἀμρότεροι νὰ τὸν διακρίνωσιν ὡς κοινωτικῶν ἀπὸ πάντα τὰ λοιπὰ ζῶα. «Ejus (societatis) autem vinculum est ratio et oratio.» (1)

Αἰοίτι τί ἤθελε τῷ ὄντι χρησιμεύσει ὁ νοῦς μὴ καλιεργούμενος, ἢ ἀναπτυσσόμενος εἰς τὴν μετὰ τῶν ἄλλων συνομιλίαν διὰ τῆς γλώσσης; Ὁ αρχαία τοῦ ἀέρος θυγάτηρ φωνή, πῶς ἀπὸ ποσῆς, τῆς τότε ἀναρχαίας εἰς τὴν ὕλην ὑπαρξίν τοῦ ἀνθρώπου, μεταβάλλεται εἰς ὄργανον τῆς διανοητικῆς ζωῆς του; Πῶς ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στήθος τὸν διάφορον; Πῶς μετακποιήται ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν λάρυγγα, εἰς τὸν οὐρανίτικον, εἰς τὴν γλώσσαν, εἰς τοῦς ὀδόντας καὶ τελευταῖον εἰς αὐτὰ τὰ χεῖλη; Πῶς ἐναρθρωμένη μοιρᾶσσαι εἰς πολυειδέ; ῥβόγγους, ἔπειτα δὲ ἐκπηθῶσα εἰς τὰ ἔξω, ἐμβαίνει; πάλιν εἰς τὸν ἀέρα ὡς μέρος εἰς τὸ ἔθνος, ἐξ οὗ παρήχθη; Πῶς τέλος νέαν ἄλλην καὶ κινητότροπον ἦδη μεταβολὴν πάσχουσα, γίνεται ἐναρμόνιον μέλος; Εἰς τὸ μόνον, ὡ φωνή, ἐδόθη ἡ δύναμις νὰ συντελέσῃ τὸν ἀνθρώπον, νὰ ἄγῃ καὶ νὰ φέρῃ τοῦς λαοῦς, νὰ τιθαυτεύς πολλαίσι τὰ ζῶα, νὰ ἱατρεύῃ νόσους, ὡς ἡ κίθρα τοῦ Δαβὶδ, νὰ διεγείρῃ πάθη ὡς ὁ Τιμόθεος, νὰ κατακλήῃ, ὡς οἱ Σειρήνες, νὰ σαλεύῃ τοῦς λίθους, ὡς ὁ Ἀμφίων καὶ νὰ ἀναβιβᾷ τὰς ψυχὰς ἀπὸ τὸν Ἄδην, ὡς ἡ λῦρα τοῦ Ὀρφέως τὴν γιγάντην του Εὐροδίκην!

Ὅτω μελιγρὰν, ὦ φωνή, εἴθε νὰ σὲ ἀκούσω ἐξοχομένην ποτὲ καὶ ἐκ τοῦ στόματος τῆς Κλεαρτέης μου!

Ἄλλὰ τὰ ἀρχαῖα καὶ ἀρεκτα βοηθήματα τῆς φωνῆς κατήνησαν ἄρ' γε εἰς τὸ ἔξῃ παντελῶς ἀχρηστὰ, ἀρ' οὐ ἐτελειοποιήθη διὰ τοῦ χρόνου αὐτῆ ἡ φωνή; Τὰ σημεῖα ταῦτα εἰτέτι ἐνισχύουσι τὸν λόγον, καὶ διὰ τῆς καταλλήλου μάστιγα αὐτῶν χρήσεως διαπρέπει ὁ ἀληθῆς ῥήτωρ. Ἐχρηταίθησαν δὲ ἐσθλῶς αἰῶνες πολλοί, ἕως οὗ ἀπὸ τοιαῦτα ἀτελῆ καὶ ἀμυδρὰ στοιχεῖα συντεθῆ ἡ γλώσσα, ἥτις τόσῳ πλουσιωτέρα γίνεται, ὅση τὸ ἔθνος πλειότερον διελογίσθη,

(1) Πλάτ. περὶ Νόμ. Β. Β.
(2) Βαγναὶ αὐτόθι.
(3) Balby. géographie.

(1) Ciceron. de officiis Libr. I. Cap. XVI.